

Hamit TIRYAKI
İş Hukuku Uzmanı, Hukukçu

KAZANÇ BİLGİ SORGULAMA UYGULAMASI

I- GİRİŞ

Çalışma hayatında daha az vergi ya da sigorta primi ödenmesi amacıyla zaman zaman, iş sözleşmesi veya ücret bordrolarında gösterilen ücretlerin gerçeği yansıtmadığı görülmektedir. Bu durumda gerçek ücretin tespiti önem kazanmaktadır. İşçinin kıdemi, meslek unvanı, fiilen yaptığı iş, işyerinin özellikleri ve emsal işçilere ödenen ücretler gibi hususlar dikkate alındığında imzalı bordrolarda yer alan ücretin gerçeği yansıtmadığı şüphesi ortaya çıkabilmektedir. Elbette bu konuda da tanık beyanları gözetilmektedir. Ancak, işçinin meslekte geçirdiği süre, işyerinde çalıştığı tarihler, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş mahkemelerce bildirilerek, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından, meslek odalarından bilgi alınmaktadır. Son yıllarda mahkemelerce bu bilginin alınması konusunda daha sistematik davranılmaktadır. Bu yeni uygulamanın adı, kazanç bilgi sorgulama uygulamasıdır.

II- KAZANÇ BİLGİ SORGULAMA UYGULAMASI

A- Genel Olarak

Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı tarafından emsal ücret tespiti için kullanılmak üzere “Kazanç Bilgi Sorgulama” uygulaması geliştirilmiştir.

Uygulama çalışanın mesleğine göre aylık ve yıllık brüt kazancı vermektedir.

Uygulamaya, Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığının internet giriş sayfasının (<http://www.tuik.gov.tr/Start.do>), sağ alt köşesinde yer alan “cüzdan” sembolüne tıklanarak ulaşılabileceği gibi, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/kbs.zul> linki ile de gidilebilir.

İşyerinin ve ücretli çalışanın özellikleri ayrımında bilgi vermeyi amaçlayan Kazanç Yapısı Araştırması dört yıllık aralıklarla uygulanmaktadır. İlk uygulama 2006 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle sitede sadece 2006, 2010 ve 2014 Yıllarına ait veriler mevcuttur.

Meslekler, Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması (ISCO-08) standardına göre ikili başlık altında gösterilmektedir. Bu nedenle sorgulanan mesleklerin kazancı değil, bu mesleklerin ait olduğu alt ana grup düzeyinin kazanç ve brüt ücret bilgilerine ulaşılmaktadır.

(Örn: “doktor” sorgulaması yapıldığında 2211-Genel tıp doktorları seçeneği için yapılan raporlamada 22-Sağlık Profesyonellerinin (Tıp doktorları, Hemşirelik ve ebelik, veterinerlik, paramedikal uygulayıcılar vb. sağlık profesyonelleri) dahil olduğu alt ana grubun ortalama brüt ücret ve kazancını verecektir. Aranılan alt ana grubun bulunmasında kolaylık sağlamak açısından ISCO dördüncü düzeyde (meslek düzeyinde) aramaya olanak sağlanmıştır.

Örnek olarak seçilen greyder operatörü mesleğinin 2014/Kasım ayı aylık ortalama brüt ücreti 1.651 TL olduğu öğrenilmiştir. Bu tarih itibarıyla brüt asgari ücret ise 1.134 TL'dir. Buna göre 1.651 TL'nin, asgari ücrete (1.134) oranı 1,46 olduğundan bugün için bir greyder operatörünün ortalama aylık brüt kazancının, bugünkü asgari ücretin (1.777,50) 1,46 katı kadar miktara ($1.777,50 \times 1,46 = 2.595$) ulaştığını, ifade edebiliriz.

Uygulamanın en güzel taraflarından biri de sonucun belgelendirilmesinde getirilen kolaylıktır: Sonucun yer aldığı PDF formatındaki belge 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanununun 7 nci maddesinin 3 üncü fıkrasında bulunan 'Başkanlığın veri ve bilgi derleme ve yayımlama işlemleri dâhil her türlü faaliyetleri elektronik ortamda yapılabilir, arşivlenebilir ve elektronik imza kullanılabilir' hükmü çerçevesinde düzenlenmektedir. Belgenin aslına ilişkin sorgulamanın yapılacağı adres ve kare kod da bu belgede gösterilmektedir.

Uygulama ile adli ve idari işlerde ciddi bir zaman kazanıldığı, bilinçli işverenlerin durumunu değerlendireceği, aşıkardır.

B- Mahkemelerin Bilgilendirilmesi

Adalet Bakanlığı, söz konusu uygulamayla ilgili olarak 2015 Yılı sonunda mahkemelerin bilgilendirilmesi konusunda bir yazı yayınlamıştır. Zira, iş mahkemeleri, asliye hukuk mahkemeleri Türkiye İstatistik Kurumuna yoğun bir şekilde emsal ücretin ne olduğuna ilişkin yazılı soru sorup emsal ücretin bildirilmesini talep etmekteydiler.

Artık 2016 Yılı başından itibaren emsal ücret bilgilerinin, müzekkere ile istenilmesi yerine doğrudan bu internet sayfasına girilerek alınması gereği, bu yazıda belirtilmiştir.

C- İşverenliğin Kazanç Bilgi Sorgulama Uygulaması Kapsamında Yapması Gerekenler

İşverenliğin daha az vergi ve daha az sigorta primi ödemek amacıyla kimi çalışanlarının gerçek ücretlerini kayıtlarına tam olarak yansıtmadığı bir vakıdır. Bu durumun daha kötü bir hale dönüşmesini engellemek için uygulamadan yararlanılması tavsiye edilir.

D- Örnek Yargıtay Kararları

Yargıtay, temyiz nedeniyle önüne gelen dosyalarda emsal ücret araştırmasının Türkiye İstatistik Kurumundan da yapılıp yapılmadığına bakarak değerlendirme yapmaktadır.

Taraflar arasında işçiye ödenen aylık ücretin miktarı konusunda uyuşmazlık bulunmaktadır. İlgili işçi ve işveren kuruluşları ile Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı

internet sitesinde bulunan “Kazanç bilgisi sorgulama” ekranından emsal ücretin ne olabileceği araştırılmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir sonuca gidilmelidir¹.

Mahkemece emsal ücret araştırması yaptırılmış,... Fırıncılar Odası taraflar arasındaki anlaşmanın geçerli olduğu, ...Fırıncılar Odası ise asgari ücret seviyesinde ücret alabileceği bildirilmiştir. Çevreden yapılan araştırma ile düzenlenen kolluk yazısında da davacının asgari ücret aldığına dair tespit yapılmıştır. Yukarıda özetlenen delil durumu dikkate alındığında, mahkemenin davacının net 1.300,00 TL ücret aldığına dair kabulü eksik incelemeye dayanmaktadır. Bu itibarla, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 08.12.2015 tarih ve 73640249-045.02[02]-552-2015-E.464/16514 Sayılı Genelgesi'nde de belirtildiği üzere Kurumun Web Sitesinden veya... linkinden ulaşılmak sureti ile emsal ücret araştırması yapılarak aylık ücretin ne olabileceği belirlenmeli, işçilik alacakları da gerekirse yeniden hesaplatılmalıdır².

III- SONUÇ

Kimi işverenlerin çeşitli saiklerle işçilerine ödediği gerçek ücreti kayıtlara aktarmadığı, bir vakıdır. Olası işçilik alacaklarıyla ilgili bir davada, gerçek ücretin tespiti son derece önem kazanmaktadır. Bu konuda tanık anlatımlarına, işçi-işveren sendikalarına, meslek odalarına durum sorulsa da alınan cevaplarla durum net bir içeriğe bazen kavuşturulamıyordu.

Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığı, bu konuda –bazı açılardan eleştirilse de – çok güzel bir uygulama başlatmıştır. 2016 Yılı başından itibaren de zaten adı geçen Başkanlık mahkemelerin emsal ücret müzakerelerine cevap vermemektedir. Kazanç Bilgi Sorgulama Uygulaması ile emsal ücret tespitine ilişkin süreç çok hızlanmış ve doğru verilerin alınması sağlanmıştır.

¹ Yrg. 22. HD'nin 12.12.2016 tarihli ve E. 2015/14218, K. 2016/26798 sayılı kararı.

² Yrg. 7. HD'nin 15.11.2016 tarihli ve E. 2016/16898, K. 2016/19409 sayılı kararı.